

Kanada

Kanada
Canada

Základní údaje

Rozloha:	9 984 670 km ² , druhý největší stát světa
Počet obyvatel:	33 390 141 (odhad červenec 2007)
Hustota zalidnění:	3,26 obyv./km ²
Hlavní město:	Ottawa
Úřední jazyky:	angličtina, francouzština
Další jazyky:	indiánské jazyky, eskymáčtina, aj.
Státní zřízení:	nezávislá parlamentní monarchie v rámci Commonwealthu, federativní stát
Správní členění:	10 provincií a 3 teritoria
Měna:	kanadský dolar (CAD)

Historický a územní vývoj

- před 40 000 lety první předchůdci Indiánů a předchůdci Inuitů
- asi 220 000 Indiánů a 25 000 Eskymáků žilo na území dnešní Kanady před příchodem Evropanů
- většinou rodové zřízení, kočovný způsob života (lov zvěře a ryb)
- v 10. – 11. století Vikingové, první osadníci, přistáli u Newfoundlandu, který nazvali Vinland (Země vína), jejich objevy upadly v zapomnění
- roku 1497 přistál J. Cabot (Ital v britských službách) na pobřeží dnešní Kanady, zem nazval Newfoundland, od tohoto roku se počítají nové dějiny Kanady
- J. Cartier označil v 16. století území Newfoundlandu za francouzské království
- množství ryb a kožešinové zvěře, hlavně rybáři a obchodníci; Hudson's Bay Company – společnost obchodující s kožešinami, její největší rozmach v 18. století, centrem byl Winnipeg
- roku 1608 osada Quebec, kolonie Akádie (Francouzi)
- v 17. a 18. století mají větší vliv Britové, Nové Skotsko, roku 1791 Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda
- v letech 1756 – 1763 tzv. Sedmiletá válka mezi Británií a Francií, Francie přichází o všechna území kromě St. Pierre a Miquelon
- decimování původního obyvatelstva, jeho zatlačování do vnitrozemí
- přejmenování Akádie na Québec, od roku 1774 má zvláštní privilegia v hospodářské, zákonodárné a náboženské oblasti
- zajištění stability území (obchodní americké revoluce)
- příliv Angličanů z USA, ti nesouhlasí s privilegií v Quebecu
- roku 1791 Dolní Kanada (dnešní Quebec, francouzská část) a Horní Kanada (dnešní Ontario, britská část)
- postupně ustanovena hranice s USA na 49° s.š., mezníkem je rok 1818
- roku 1840 se stala sjednocená Horní a Dolní Kanada britskou kolonií
- změny ve struktuře průmyslu: rybolov a obchod s kožešinami ustupuje těžbě a vývozu dřeva, dále je kultivována půda, pěstování pšenice
- velkoobchod je typický pro Brity, maloobchod pro Francouze
- změny ve struktuře kolonií prováděné Velkou Británií, 1.7.1967 Zákon o Britské Severní Americe, Kanada (sjednocená Horní a Dolní) získala jako první z britských kolonií statut dominia, samosprávu ve vnitropolitických otázkách; byla přeměněna na provincie Quebec (bývalá Dolní Kanada) a Ontario (bývalá Horní Kanada) a k nim byly připojeny i provincie Nové Skotsko a Nový Brunšvik
- roku 1931 byla Kanadě poskytnuta plná nezávislost v rámci Commonwealthu a zároveň k ní byla postupně připojována další území (Britská Kolumbie, Newfoundland)
- dnes 10 provincií (Alberta, Britská Kolumbie, Manitoba, Nový Brunšvik, Nové Skotsko, Newfoundland a Labrador, Ontario, Ostrov Prince Edwarda, Québec, Saskatchewan) a 3 teritoria (Severozápadní teritoria, Teritorium Yukon, Teritorium Nunavut)
- účast v 1. i 2. světové válce po boku Velké Británie
- uvolňování pout mezi mateřskou zemí a bývalou kolonií
- britská královna zůstává titulární hlavou státu, v zemi ji zastupuje generální guvernér
- roku 1982 schválen tzv. Konstituční akt, podle kterého mohou Kanadčané měnit svou ústavu bez schválení parlamentem britským
- od 70. let sílící snahy frankofonních Kanadčanů o odtržení Québecu; opakovaná referenda vyzněla v neprospěch vyhlášení samostatného Québecu

Poloha

- rozkládá se na severu amerického kontinentu mezi pobřežím Tichého a Atlantského oceánu a na řadě ostrovů

Obyvatelstvo

- obyvatelstvo je tvořeno Kanadany francouzského původu (Frankokanadané 23 %), britského původu (Anglokanadané 28 %), jiný evropský původ má 15 % obyvatel (hlavně Němci 3 %, Italové 3 %, Ukrajinci 2 %), 3,5 % obyvatel jsou původu čínského, 3 % populace tvoří původní domorodí Indiáni (např. Kríové, Irokézové, Sališové, Odžibvejové) a 1,5 % je kanadských Eskymáků (Inuitů), ostatní 26 %
- podle náboženského vyznání se 42,6 % obyvatel hlásí k římskokatolické církvi, 23,3 % k protestantství (kanadská sjednocená církev 9,5 %, anglikánská církev 6,8 %, luteránská 2 %, baptistická 2,4 %), ostatní křesťané 4,4 %, muslimové 1,9 %, jiná 11,8 %, bez vyznání 16 % obyvatel
- 78,8 % obyvatel žije ve městech, největší města jsou Toronto, Montréal, Vancouver, Ottawa, Edmonton, Calgary, Winnipeg, Québec a další
- hustota zalidnění je nepravidelná, záleží na přírodních podmínkách
- v přístupu k menšinám se výrazně projevuje problematika tzv. kanadského multikulturalismu (vstřícnosti k jiným etnikům, podporování a vyzdvížení jejich specifik) versus tzv. kanadského transkulturalismu (úsilí o přechod všech kultur v jednu – heslo „vše americké je dobré“)
- životní podmínky:
  - nízká porodnost – ale vysoké procento přistěhovalců (liberální politika ve vztahu k imigrantům), neklesá počet obyvatel, vznikají přistěhovalecké čtvrti – čínská, česká komunita především ve Vancouveru, Asiaté apod.
  - hodně nesezdaných párů
  - velké procento homosexuálů a lesbiček ve velkých městech (Vancouver, Montreal, Victoria, Ottawa), v září 2003 vyšel zákon zakazující diskriminaci homosexuálních párů, skupina EGALE = rovnoprávnost pro gaye a lesbičky
  - více mužů na mateřské dovolené
  - vysoká rozvodovost (více než 40 %), rozvádějí se především mladé páry
  - vysoká životní úroveň – podle průzkumů OSN se Kanada drží na špičce nejideálnějších míst pro život, ale na druhé straně je zde i vysoká úroveň chudoby
  - zdravotnictví celé státní, nejčastější příčiny úmrtí v Kanadě – kardiovaskulární onemocnění, místo s největším výskytem astma na světě (15 % dětí), díky velkému znečištění ovzduší v nejlidnatějších oblastech (Velká kanadská jezera)
  - jako první stát na světě legalizovala marihuanu v r. 2001 pro zdravotní účely
  - vysoký podíl alkoholické a drogové závislosti u dětí

- nezaměstnanost
- psychické obtíže a sebevraždy původního obyvatelstva (13x vyšší než celokanadský průměr)
- málo žen v rozhodujících pozicích

Hospodářství

- hospodářství: jedná se o vysoce rozvinutý průmyslový stát s vyspělým zemědělstvím a velkým přírodním bohatstvím

Zemědělství

- vysoká produktivita
- převažuje živočišná výroba (60 %) nad rostlinnou
- zavlažovací soustavy v oblastech s nedostatkem srážek
- farmářská velkovýroba je úzce specializovaná, koncentrace farem, intenzivní výroba, 1 pracovník vyrobí potraviny až pro 50 osob
- *šlechtitelství* (má světové jméno), šlechtění dobytka, rostlin (suché zimy, krátké vegetační období), jarní pšenice, olejniny, brambory, zelenina, ovoce pro možnost pěstování v místních přírodních podmínkách
- 2/3 rostlinné výroby jde na export
- *pšenice, kukuřice, ječmen, oves, žito* v préríjním obilnářském pásu (přední světová umístění)
- z olejnin *řepka* (1. – 2.), *lněné semínko* (1.), *sójové boby, slunečnice*
- dále *pohanka, tabák, brambory, fazole, cukrová řepa, ovoce, zelenina*
- specialitou je *javorový cukr a javorová šťáva*
- objemná živočišná výroba („továrna na maso“)
- chov *skotu* na maso v préríjních regionech je velmi intenzivní
- dále *dojnice, prasata, drůbež, ovce, koně, kožešinová zvířata*
- *maso, kondenzované mléko, smetana, sýry, mléčné krémy* jsou významným exportním artiklem

Průmysl a těžba

- rozmístěn značně nerovnoměrně, nejvíce v provinciích Ontario, Québec a Britská Kolumbie
- těžba surovin:
  - *nikl, zinek, molybden, kobalt, zlato, stříbro, platina, titan, uran, azbest, síra, draselné soli* (přední světový vývozce)
  - dále *železná ruda, olovo, wolfram, antimon, bismut, rtuť*
  - chybí bauxit, dováží se
  - největší příjmy z těžby *ropy a zemního plynu*
  - *uhlí* je relativně málo
- rozvoj černé a barevné metalurgie na základě přírodního bohatství a těžby:
  - hutnictví *železa* hlavně v Ontariu (Hamilton, Sault Sainte Marie), v Novém Skotsku (Sydney), v Saskatchewanu (Regina)
  - rozsáhlé je hutnictví neželezných kovů
  - *bauxit* se dováží, ale v produkci *hliníku* je Kanada jedním z největších světových producentů, hlavně v provincii Québec (např. Arvida) a v Britské Kolumbii

- v hutnictví *zinku* 2. místo na světě, Britská Kolumbie (např. Trail), Québec, Ontario, Manitoba
- *olovo, nikl, kadmium, kobalt*
- *uran* v provincii Ontario
- výroba elektrické energie: převaha vodních elektráren (zhruba 65 %), dále jaderné i tepelné elektrárny, jiné elektrárny
- strojírenství, elektrotechnika, elektronika:
  - největší odvětví, široká základna
  - výroba souvisí s dopravou a energetikou
  - vyniká výroba *automobilů*, závislost na USA (Ford, Chrysler, General Motors), osobní i nákladní automobily, centra jsou Montreal, Toronto, Hamilton, Oshawa, Windsor, aj.
  - výroba *letadel*, menší dopravní letouny, speciální letouny, aerotaxi, ve střediscích Montreal, Toronto, Winnipeg, Québec, aj.
  - *lodářský průmysl* v Halifaxu, Saint John, Montréal, Sydney, Québec, aj.
  - *lokomotivy a vagóny* se vyrábějí v Montrealu, Winnipegu, Calgary
  - *stroje* pro papírenský, dřevozpracující, ropný průmysl, pro jadernou energetiku a ostatní odvětví
  - další strojírenská odvětví vč. elektroniky a elektrotechniky jsou ve všech velkých průmyslových centrech (viz shora) i v menších měst
  - elektrotechnické odvětví má menší produkci, často americký kapitál, hlavně telekomunikační zařízení
- dřevozpracující průmysl:
  - opírá se o *rozsáhlou těžbu dřeva*, 80 % jehličnanů, přední světový producent dřeva
  - nejvíce průmyslu v Britské Kolumbii (zhruba 50 %), dále v Québecu a Ontariu, menší podíl mají i ostatní provincie
  - obnovování porostů
  - výroba *papíru a celulózy, nábytku, stavebního řeziva*
  - centra jsou Vancouver, Prince George, Victoria, Edmonton, Montréal, Ottawa
- chemický průmysl:
  - zpracování *ropy*, soběstačnost státu, rafinérie ropy vzdáleny od hlavních center, doprava produktovody, vývoz ropy do USA, ve východní oblasti její dovoz z karibské oblasti, hlavní střediska Edmonton, Sarnia, Vancouver, Calgary, Regina, Winnipeg, Toronto, Halifax, Québec; velké zásoby v Arktidě
  - výroba *průmyslových hnojiv* (dusíkatých, fosforečných, draselných), *syntetického kaučuku, chemických vláken, plastů, hydroxidu sodného*, apod. je soustředěna do řady lokalit zejména v provinciích Ontario a Québec
- farmaceutický průmysl
- gumárenství: výroba *pneumatik*
- průmysl stavebních hmot: výroba *cementu*
- textilní a oděvní průmysl
- průmysl kožedělný a obuvnický
- potravinářský průmysl:
  - soustředěn zejména na jihu země
  - zpracování *masa, mlékárenství* v provinciích Ontario a Québec
  - *mlynářství* v oblasti prérí

- zpracování *ryb* v provincii Britská Kolumbie a v provinciích při Atlantiku; největší světové loviště ryb v mělčinách Velkých kanadských lavic jihovýchodně od Newfoundlandu, dále se loví v Tichém oceánu a ve Velkých jezerech
- zpracování *tabáku* v Québecu

Služby

- zaměstnává okolo 75 % ekonomicky aktivních obyvatel
- velmi dobrá úroveň, specializovanost, veškerá odvětví služeb

Regiony

- jedná se o nově kolonizovanou zemi, proto hranice jednotlivých provincií nepřihlížejí ani k fyzickogeografickým podmínkám nebo hranicím ani k národnostním hranicím
- dělení státu na jednotlivé provincie je podle poledníků a rovnoběžek
- fyzickogeografické makroregiony respektují hranice provincií a zároveň umožňují popsat regionální rozdíly, které jsou dané fyzickogeografickými poměry, jež do značné míry určují i ekonomickou specializaci regionu
- vyčleňuje se 5 velkých regionů: ATLANTSKÝ, CENTRÁLNÍ, PRÉRIJNÍ, PACIFICKÝ, ARKTICKÝ

1. Atlantský region

- zabírá provincie Newfoundland, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda
- oblast je řídce zalidněná
- hory při pobřeží na poloostrově Labrador a na ostrově Newfoundland
- vliv Labradorského proudu způsobuje ochlazování klimatu na severu oblasti
- jih je nížinatý slábne vliv Labradorského proudu a sílí vliv proudu Golského, vlhký přímořský typ podnebí
- díky klimatu je zemědělství zaměřeno na pěstování *brambor* (85 – 90 % kanadské produkce, Nový Brunšvik, Ostrov Prince Edwarda), *ovoce* (chráněná údolí Nového Skotska), *zeleniny ve sklenících*
- velmi důležitý a hodně rozvinutý je *rybolov* (sledi, tresky, tuňáci, krabi)
- hlavní zaměření v živočišné výrobě je na chov *mléčného skotu*
- *těžba dřeva*
- z nerostných surovin se těží *baryt a sádrovec* (většina kanadské produkce sádry) v Novém Skotsku, *černé uhlí* (50 % produkce) v Novém Skotsku a Novém Brunšviku
- velké zásoby *železná rudy* jsou v oblasti pevninské části Newfoundlandu
- dále *měď, olovo, mangan, titan, stříbro, uran, vanad*
- hlavní průmyslová odvětví jsou *průmysl dřevozpracujících, papírenský a výroba celulózy, potravinářství* (zpracování ryb a výroba mléčných produktů), ostatní odvětví jsou méně rozšířena
- *cestovní ruch* na ostrově Prince Edwarda a v jižních oblastech regionu
- v zálivu Fundy naměřen největší příliv a odliv na světě, výškový rozdíl 18 – 20 metrů
- dopravní význam oblasti spočívá ve spojení přes Atlantik, hlavním přístavem je Halifax v Novém Skotsku, zaoceánské lodě mohou plout i po řece Svatého Vavřince

a) provincie Newfoundland

- nejvýchodnější provincie Kanady

- rozkládá se na ostrově Newfoundland a na pobřeží poloostrova Labrador
- původně britská kolonie, roku 1931 samostatné dominium, roku 1937 po hospodářském krachu obnoven koloniální statut, roku 1939 připojena ke Kanadě
- většinou hornatá země, chladné podnebí, zemědělsky obděláváno jen 0,2 % území
- podle odvětvové struktury převažuje *rybolov, těžba dřeva a navazující průmysl*
- povrchově se těží *železná ruda* (vývoz hlavně do Hamiltonu v provincii Ontario a do USA), již jsou zde velká ložiska
- zajímavým *turistickým cílem* jsou pozůstatky vikingského osídlení na pobřeží
- správní město provincie je **Saint John's**, nejstarší město v Severní Americe

b) provincie Nové Skotsko (Nova Scotia)

- převaha obyvatel skotské národnosti, kteří zachovávají své původní tradice a jazyk, což je spolu s přírodními zajímavostmi provincie významným prvkem *cestovního ruchu*
- rozvinutí zemědělství, nejvýznamnější je *ovocnářství* v Annapolinském údolí, dále pouze *pěstování brambor a obilí a chov skotu* pro místní spotřebu
- *rybolov* (specializace na krabi a lososi pro export)
- z nerostného bohatství se těží černé uhlí, baryt, sádrovec (významné zásoby)
- z průmyslových odvětví rozvinut hlavně *průmysl zpracovávající dřevo a potravinářství*
- správní město je **Halifax**, důležitý přístav a hlavní průmyslové centrum oblasti

c) provincie Nový Brunšvik (New Brunswick)

- z ekonomického a hospodářského hlediska méně rozvinutá provincie
- lesní porosty jsou dobrou základnou pro *dřevařský a papírenský průmysl*
- ze zemědělských plodin se pěstují *brambory*
- těží se *ropa, uhlí, zemní plyn a rudy* (železa, měď, mangan, olovo, zinek, titan, stříbro), i když v malém množství
- pro *cestovní ruch* příznivý záliv Fundy a malebná říční údolí
- správním střediskem je **Fredericton**

d) provincie Ostrov Prince Edvarda (Prince Edward Island)

- velmi malá provincie ležící v zálivu Sv. Vavřince
- mírné podnebí, dobrá půda, přes 70 % plochy ostrova obhospodařováno farmáři
- pěstování *brambor, ovoce a zeleniny*, chov *mléčného skotu*
- *rybolov*, hlavní specializace rybolovu na lov *ústřic a humrů*
- malé nerostné bohatství, objeveny zásoby *uranu a vanadu*
- potravinářský průmysl
- správním městem je **Charlottetown**, středisko cestovního ruchu, význam pro ekonomiku; proběhla zde první konference (1864), kde byla řešena otázka vzniku Kanady

2. Centrální region

- zahrnuje provincie Ontario a Québec
- nejlidnatější region
- ekonomické jádro Kanady, je zde soustředěno více než 80 % průmyslové výroby země
- díky velké rozloze oblasti zde panují rozdílné fyzickogeografické podmínky na severu a na jihu

- v severní části je chladná, silně bažinatá, tundrovitá Arktická (Hudsonova) nížina
- ve střední části se nachází nevysoká, hustě zalesněná Svatovavřínecká (Laurentinská) pahorkatina
- v jižní části jsou nížiny kolem řeky Svatého Vavřince a Velkých jezer, kde vodní plochy zmírňují teplotní výkyvy a vytváří příznivé životní podmínky; je zde koncentrováno osídlení a hospodářský život oblasti
- geologicky patří většina území ke Kanadskému štítu, předkambrické horniny ukrývají velké nerostné bohatství, které ale nezahrnuje vše potřebné
- *azbest* (80 % produkce celé země), *nikl* (80 %), *uran* (50 %), *rudy železa, mědi, olova, zinku, titanu, zlata, stříbra, platiny*
- rozvinutý báňský průmysl umožnil rozvoj *černé a barevné metalurgie*, výroba *hliníku* z dovezených surovin (velké zdroje energie)
- průmysl je všestranně rozvinutý a odráží celokanadskou odvětvovou strukturu (*strojírenství a elektrotechnika, chemický a petrochemický, dřevozpracující, papírenský a celulózový, textilní*)
- ze zemědělství je důležité *ovocnářství* (pěstování ovoce mírného pásu), *zelinářství*, chov *prasat, mléčného i masného skotu, drůbeže*
- na severu chov i lov *kožešinové zvěře, rybolov*
- čilý *cestovní ruch*, služební i rekreační (nejatraktivnější místa jsou Niagarské vodopády, Algonkinský národní park, region Tisíc ostrovů na řece Svatého Vavřince – kanadskoamerický komplex pláží, hřišť, kempingů)

a) provincie Québec

- největší provincie Kanady
- v ekonomice ustupuje Ontariu
- 4/5 populace tvoří Frankokanadané
- *množství jezer a energeticky dobře využitelné řeky*
- intenzivní zemědělství, chov *mléčného skotu*, pěstování *pícnin, ovocnářství a zelinářství*
- naleziště *azbestu a železné rudy* navazují na naleziště na Newfoundlandu, dále naleziště a těžba *mědi, titanu, zinku, olova, zlata*
- *metalurgie* navazující na těžbu rozvinuta v menších městech, např. Tuque, Rovyn, Noranda, Arvida (velká hliníkárna)
- z průmyslové výroby dominuje *zpracování dřeva, výroba papíru a celulózy*; též *barevná metalurgie, strojírenství, textilní průmysl, potravinářství* (významná je výroba másla a sýrů, kanadské prvenství), *chemický průmysl a zpracování ropy*
- průmyslová oblast v údolí řeky Sv. Vavřince
- Montréal, aglomerace 3,6 mil. obyvatel, 1/3 průmyslové kapacity Québecu, po Paříži druhým největším francouzsky mluvícím městem na světě
- správní středisko provincie je **Québec**
- další důležitá města a průmyslová centra Trois Rivières, Hull, Sherbrook

b) provincie Ontario

- nejvýznamnější provincie Kanady co se týká ekonomického potenciálu, je nazývána „*srdcem Kanady*“
- je zde soustředěna 1/2 kanadského průmyslu
- velké regionální rozdíly; **sever** je chladný, jsou zde sporadicky vybudována hornická střediska s tavením barevných kovů, např. Timmins, rybářské a dřevařské osady, jedná se o tzv. hinterland (periferii); opakem je jádro, tzv. heartland, které

- má dominující postavení v kanadské ekonomice a velmi silné hospodářské vazby na USA
- z obrovského nerostného bohatství se těží *nikl, uran, zinek, zlato, stříbro, měď, platina*
- dříve problémy se zabezpečením energie, proto byly vybudovány jaderné elektrárny
- **na jihu**, mezi jezery Huronské, Ontario a Erijské tzv. ovocná zahrada, pěstují se *jablka, hrušky, švestky, meruňky, maliny, rybíz, jahody, vinná réva*; šlechtěné druhy, centrum šlechtitelství, mnoho odrůd celosvětově proslulých
- chov *mléčného i masného skotu, prasat, drůbeže*; pěstování *obilnin, píce, sójy* (vysoká produkce hlavně sójy)
- zastoupena všechna odvětví průmyslu, dominuje *strojírenství, elektrotechnika, metalurgie, chemie, petrochemie, zpracování dřeva*
- ze služeb vyniká *bankovníctví a pojišťovnictví*, orientace na cestovní ruch (díky blízkosti USA)
- hlavní průmyslový region, tzv. zlatá podkova (Golden Horseshoe), na způsob např. evropského Porúří
  - rozkládá se na jihozápadním obloukovitém pobřeží jezera Ontario
  - dominuje **Toronto**, správní středisko provincie, má větší aglomeraci než Montréal, se svými cca 5,5 mil. Obyvatel je největším kanadským městem
  - mimo Toronta sem náleží další významná města Oshawa (automobilový průmysl), Hamilton (metalurgie), Windsor (automobilový průmysl, leží v aglomeraci Detroitu), Sarnia (chemický průmysl, rafinérie ropy), Sudbury (niklové hutě), Sault Sainte Marie (metalurgické centrum), Kingston (velké hliníkářny), Ottawa (hlavní město Kanady, leží na stejnojmenné řece mezi Ontariem a Québecem, vyšlo jako kompromis mezi Monréalem a Torontem, zpracování dřeva, strojírenství), Thunder Bay (vývozní přístav pro obilí vypěstované v prérijní oblasti, největší obilné sklady světa, z nich automatické nakládky na zaoceánské lodě)

3. Prérijní region

- zahrnuje provincie Manitoba, Saskatchewan, Alberta, oblast též nazývána „*wheat belt*“
- dominantní jsou mírně zvlněné prémie, které zabírají 5 % povrchu Manitoby, 35 % povrchu Saskatchewanu a 10 % povrchu Alberty
- větší rozlohy zabírají jehličnaté a smíšené lesy
- vnitrozemské podnebí, suchá, horká léta a suché, dlouhé zimy; velký počet hodin slunečního svitu, ale málo bezmrazých dnů
- prémie jsou v Manitobě ohraničeny bažinou Arktické nížiny (pobřeží Hudsonova zálivu) a v Albertě soustavou Kordiller
- dominantním odvětvím je zemědělství, díky němu rozvoj regionu
- 80 – 90 % kanadské produkce *pšenice, ječmene, ovesa, cukrovky, řepky olejky, slunečnice, lněného semínka*
- *dobytkářství* zaměřeno na produkci masa
- důležitá je *těžba a zpracování dřeva* v severních a centrálních oblastech provincií
- až ve 20. století se začalo s těžbou a zpracováním nerostných surovin (*ropa, zemní plyn, uhlí, draselné soli*)

- v oblasti Kanadského štítu (Saskatchewan a Manitoba) se těží *rudy*, největší význam má těžba *uranových a polymetalických rud obsahujících zinek, olovo, měď, zlato, stříbro, nikl, kobalt, zirkon* a jiné; díky těžbě došlo k osídlení i severních oblastí
- převažuje *petrochemický, dřevařský a potravinářský průmysl*; jinak je vedle těžby a zpracování rud rozvinuto i *strojírenství a textilní průmysl*
- důležitý je *cestovní ruch*, i když je oblast vzdálena od hlavních center osídlení a cestovní ruch proto není tak objemný; přitahují národní parky, panenská příroda severu (Jasper, Banff), zimní sporty, kovbojské slavnosti a rodea; národní park Zahrada míru (Interantional Peace Park) je považován za geografický střed Severní Ameriky

a) provincie Manitoba

- větší srážkové úhrny než v provincii Alberta a Saskatchewan
- více sladkovodních jezer, např. Winnipeg, Winnipegosis, Manitoba, aj., což je pozůstatek starého obrovského jezera Agassira
- ze zemědělské produkce se nejvíce pěstují *obilniny a olejnin* a chová se *masný i mléčný dobytek*
- nejdynamičtějším odvětvím se stala *těžba a zpracování rud*
- dále vyniká *průmysl dřevařský, potravinářský a textilní*
- je zastoupena hlavně prvovýroba a bezprostřední zpracování nerostných surovin, proto zde není mnoho velkých měst (center)
- výjimkou je **Winnipeg**, správní centrum, sídlo velké obilní burzy, průmyslové a dopravní centrum, zajímavostí vzhledem k obyvatelstvu je zdejší silná ukrajinská menšina
- důležitý je Churchil, přístav v ústí stejnojmenné řeky do Hudsonova zálivu (za 2. světové války odtud byly dopravovány barevné kovy, pšenice a potraviny do Velké Británie); po vybudování dopravní trasy přes velká jezera jeho význam upadá

b) provincie Saskatchewan

- největší rozlohy zemědělské půdy v Kanadě
- hlavní dodavatel obilí, vyprodukuje se zde přes 50 % celokanadské produkce, podíl *olejnin* je menší
- rozvinuté *dobytkářství, dřevařství a lesnictví*
- *těžba ropy a zemního plynu*, na těžbu navazuje *petrochemický průmysl*
- zásoby *draselných solí* (světové prvenství), největší těžba *hnědého uhlí* v Kanadě, navazuje *chemický průmysl*
- z rud se těží hlavně *měď a nikl*
- těžba uranu ze zásob u jezera Athabaska, zde vzniklo Uranium City
- správním střediskem provincie je město **Regina**, centrum průmyslu a šlechtitelských ústavů a institucí
- Saskatoon je nazýváno město mlýnů a obilných sil, významná dopravní a obchodní tepna, atraktivní i pro turisty díky Muzeu rozvoje západu

c) provincie Alberta

- v minulosti nejméně osídlená prérijní provincie
- díky objevení ložisek ropy (po II. světové válce) došlo k nové imigraci do této provincie

- málo orné půdy, ale v zemědělské produkci dominuje pěstování *cukrové řepy*, dále se pěstuje *ječmen* (1/2 kanadské produkce), *oves*, v menší míře *pšenice*; chová se *masný dobytek*, v podhůří Skalnatých hor chov *ovcí*
- pěstování obilí zde zasahuje až k 60° s. š. (údolí řeky Peace), což je nejdále na sever na světě
- nutnost zavlažování, nejsušší provincie, vysoký počet slunečných dní, přídomek „sluneční krajina“
- rozsáhlé zavlažovací práce hlavně v oblasti okolo města Lethbridge; zde vykazovány nejvyšší výnosy obilí v celé Kanadě
- provincie je velice ovlivněna těžbou *ropy a zemního plynu*, nejvíce rozvinutá těžba v okolí **Edmontonu**, správní středisko provincie, nejrychleji rostoucí kanadské město, množství *chemických závodů a velkých strojíren*
- hustá síť ropovodů hlavní tři ropovody vedou do USA, Vancouveru v Britské Kolumbii a do Sarnie v Ontariu
- Calgary, známé středisko zimních sportů, kovbojské slavnosti, centrum chemického, strojírenského a potravinářského průmyslu podobně jako Edmonton

4. Pacifický region

- zahrnuje pouze provincii **Britská Kolumbie (British Columbia)**
- horský systém Kordiller na většině území
- Britská Kolumbie je nejmladší provincií Kanady, vznikla až roku 1866
- izolace od vnitrozemí (i v historii díky systému Kordiller), obchodování hlavně s USA a Asií kvůli své zeměpisné poloze
- kvalitní spojení umožnilo až vybudování *transkanadské železnice a dálnice* i přes Kordillery

---

Kanadská pacifická dráha

První plán překlenutí amerického kontinentu železnicí jako první předložil Sandorf Fleming v roce 1862. V politických kruzích se jimi začali zabývat v roce 1871, kdy kanadský premiér považoval za nutné zlepšit dopravní spojení, bez kterého by se podle jeho mínění nepodařilo připojit Britskou Kolumbii k nově vzniklé federaci. Délka tratě je 4 700 km a vede od tichomořského pobřeží z Vancouveru na východ k Montrealu. Území, na kterém měla být železnice postavena, bylo obrovské a málo zalidněné a mělo nepříznivé geografické i klimatické podmínky. Byly zde neprozkoumané oblasti a bylo třeba zmapovat vysoké hory i rozsáhlé a hluboké bažiny. Náklady na projekt byly odhadovány na 100 miliónů dolarů. Práce byly zahájeny v roce 1881, kdy se trať začala stavět západně od Winnipegu. V první etapě se postavilo asi 670 km tratě, přičemž ale vlastně nikdo nevěděl, kam trať vede a kudy pokračovat. Úkolem hledat cestu dál a prozkoumávat území byl pověřen major A. B. Rogers. Cesta, kterou se svou skupinou našel, nese jeho jméno. Začaly však docházet peníze a tak stavitelé v oblasti Kicking Horse postavili provizorní trať s několikanásobně větším převýšením než bylo dovoleno. Vznikl tak ve špatném smyslu proslulý 12 km dlouhý úsek Big Hill. Hned první vlak, který se jej pokusil vyjet, vykolejil, spadl do řeky a zahynuli tři lidé. Z toho důvodu zde byla zavedena nepřetržitá lidská obsluha a přísné kontroly. Objíždka tohoto nebezpečného úseku, který byl postrachem strojvůdců i cestujících, byla postavena až v roce 1909. Na další problémy se narazilo na severním břehu jezera Superior. Byla zde neobyčejně tvrdá skála, tuhé zimy a obrovský počet hmyzu. Na proražení těchto skal bylo potřeba zřídit tři továrny na dynamit, z nichž každá vyráběla tunu výbušniny denně. Na tomto úseku pracovalo v roce 1884 asi 15 000 mužů. V roce 1885 se stavba chýlila ke konci, ovšem finanční prostředky také. Hrozila finanční katastrofa. Na jaře zde vypuklo povstání bílých osadníků podporované indiány. Na místo byla poslána ozbrojená jednotka - 3 300 vojáků právě po železnici. Van Horne předpokládal, že vláda neodmítne podpořit projekt, který pomůže potlačit protesty. Povstání bylo krutě potlačeno, ani pak však vláda nechtěla finančně pomoci. Mělo být splaceno 400 000 dolarů. Hodinu před vypršením splatnosti prosadil jeden z věřitelů Pacifické dráhy na zasedání parlamentu dotaci. Práce skončily v průmyslu Eagle v listopadu 1885. (Text a obrázky převzaty z publikace HAWKES, Nigel. *Stavby světa: perly architektury, gigantické stavby, technické zázraky*. 1. vyd. Praha : Slovart, 1996. 240 s.)

-
- izolovanost a vazby na Asii se promítají do národnostní struktury provincie; vcelku významně zastoupeni Číňané, Japonci, Indiáni tvoří 3 % obyvatel
  - hornatý povrch, vertikální zonálnost podnebí, vysokohorský typ podnebí; pobřeží ale oteplováno proudem Kuro-šio, rysy podnebí mírného pásu; jihozápad připomíná subtropy (vysoké teploty, území bez sněhové pokrývky)
  - na návětrných svazích hor jsou hojné srážky, které umožnily velmi dobrý a bujný vzrůst lesů (lesy na 75 % území)
  - málo rozvinuté zemědělství, málo orné půdy, využívá se jen jihozápad a ostrov Vancouver, *ovocnářská oblast* v údolí jezera Okanagan
  - pro ekonomiku důležitá *těžba dřeva a jeho zpracování* a *rybolov* včetně navazujícího *rybozpracujícího průmyslu*
  - zpracování ropy těžené v místě a i dovážené z Alaberty
  - těžba *rud (olovnaté-zinkových s příměsí stříbra, antimonu, kadmia, bismutu) těžba molybdenu*; hlavní těžební oblast je Kimberley
  - energetické bohatství řek využíváno pro *továrny na výrobu celulózy, pro papírny a hliníkářny*
  - správní centrum je **Victoria**; největší město je Vancouver, jehož aglomerace má přes 2 mil. obyvatel, jde i o největší kanadský přístav a strategické místo obchodu, spojení s Asií, hlavně s Japonskem, střetává se zde mnoho kultur; město Prince George na řece Fraser je centrem dřevařského průmyslu
  - rozvinutý *cestovní ruch*, přírodní scenérie, ledovce, vodopády, jezera, národní i provinční parky (Yoho, Glacier)
  - existuje rčení, že celá Britská Kolumbie je velkým národním parkem

5. Arktický region

- zahrnuje teritorium Yukon, Severozápadní teritoria a Nunavut
- žije zde pouze 0,003 % obyvatel Kanady, z toho 30 % Inuitů a 15 % Indiánů, kteří se živí lovem sobů karibu, ryb, tuleňů, kožešinové zvěře
- příliv obyvatel způsobila „zlatá horečka“, hlavně do oblasti v poříčí Klondike, bylo postaveno město Dawson, které mělo na konci 19. století asi 30 000 obyvatel
- po vyčerpání ložisek lidé oblast opustili
- dnes *práce hlavně v geologické prospekci*, nacházejí se zde zásoby všech známých kovů, mnohá ložiska nejsou dosud těžena; již vystavěna dobrá síť silnic, fungující doly, práce dobře placena
- *cestovní ruch* (láká severská příroda)
- nevhodné podmínky pro zemědělství, bažiny, horské oblasti, zalednění, zmrzlé půdy
- *pouze pěstování zeleniny ve sklenících*
- *organizovaný chov a lov kožešinové zvěře a sobů*
- původní obyvatelé se živí lovem zvěře a ryb

a) teritorium Yukon (Yukon Territory)

- hornatá část, teritorium vytvořeno roku 1905
- nejvyšší hora Kanady Mt. Logan (6 050 m.n.m) – po smrti ministerského předsedy Pierra Elliotta Trudeau v roce 2000 (prvního Frankokanadana v pozici prvního ministra) byla snaha horu přejmenovat, ale toto se nesetkalo s úspěchem. Po Trudeauovi tak byla pojmenována nejvyšší hora Premier Range v Cariboo Mountains v Britské Kolumbii
- na západě teplejší podnebí díky vlivu proudu Kuro-šio, možnost *pěstování zeleniny ve sklenících*
- správní středisko **Whitehorse**
- Dawson City proslavené „zlatou horečkou“ – viz informace na http://cs.wikipedia.org/wiki/Zlat%C3%A1_hore%C4%8Dka_na_Klondiku

b) Severozápadní teritoria (Northwest Territories)

- bohaté nerostné suroviny v Kanadském štítu, tzv. pokladna nerostného bohatství Kanady
- zásoby ropy a zemního plynu v deltě Mackenzie
- rudy zlata a stříbra, mědi, železa, zinku, olova, aj
- bohaté zásoby radioaktivních rud v Echo Bay (Radium City)
- správní středisko **Yellowknife** leží na břehu Velkého otročího jezera
- *rybolov, lov kožešinové a divoké zvěře* (zvěře vždy velké množství, dříve lov nekontrolován, dnes populace hlavně sobů karibu zdecimovány)

c) teritorium Nunavut

- největší (1,9 mil km²) a nejnovější kanadské teritorium, oficiálně vyčleněno k 1. 4. 1999 z centrální a východní části Northwest Territories, zabírá část kanadské pevniny, Kanadské arktické souostroví, Baffinův ostrov, Ellesmerův ostrov, Viktoriin ostrov
- hlavní město je Iqaluit na Baffinovo ostrově
- dle censu v roce 2001 zde žilo 26 745 obyvatel, z čehož cca 85 % (55 560) se považuje za Inuity

- úředními jazyky je vedle angličtiny a francouzštiny též inuitština
- více viz např. na <http://en.wikipedia.org/wiki/Nunavut>

Encyklopedická data

- <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ca.html>
- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kanada>
- <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/stat.asp?StaID={D11C5870-007E-436C-BDDE-2DD5719DA0B8}>
- <http://www.xist.org/cntry/canada.aspx>
- <http://www.statcan.ca/menu-en.htm>

Zajímavosti

- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400909-09.09.2007-10:30.html>
- <http://www.ceskatelevize.cz/vysilani/1096911352-objektiv/207411030400902-02.09.2007-10:30.html>

Hymna

- <http://webnet.webz.cz/index.htm>